

Nr 124.

Av herr Enhörning m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till indragning av sjökaptens- och förstemaskinistklasserna vid navigationsskolan i Härnösand.

Under tionde huvudtiteln i statsverkspropositionen föreslås indragning av sjökaptens- och förstemaskinistklasserna vid Härnösands navigationsskola.

Den strävan att åstadkomma besparingar, som kommer till synes i propositionen, är för visso värd allt erkännande. Bortskärandet av överorganisationen och de överflödiga utväxterna inom statsförvaltningen är ett allmänt önskemål, förtjänt av allt understöd. De ifrågavarande klassernas indragning kan emellertid icke inrangeras under någondera rubriken. Den utredning, som åvägabragts genom statens besparingskommitté och kommerskollegium, och på vilken indragningsförslaget grundar sig, övertygar icke och synes även bristfällig. Före den av 1911 års riksdag beslutade omorganisationen funnos i riket tio navigationsskolor, varav endast fyra voro fullständiga och försedda med såväl navigations- som maskinistavdelning. Bland dessa var Härnösandsskolan, som alltjämt, efter cirka 75 års bestånd, åtnjuter ett gott anseende. Enligt kommerskollegium tillgodoser denna navigationsskola ett bestämt intresse av undervisningsmöjligheternas närbelägenhet. Men enligt vår mening icke blott detta. Bortsett från den omständigheten, att skolans läge ytterligare förbättras genom Ostkustbanans tillkomst, framgår nämligen av kommerskollegii utredning, att av de under tiden 1912—1913 till 1924—1925 inskrivna eleverna nära 70 procent hade hemort i Norrland, medan de övriga hade hemort i sydligare trakter. Det är sålunda tydligt, att Härnösandsskolan fyller en uppgift, som sträcker sig utöver det av kommerskollegium antydda speciella norrlandsintresset, ehuru detta av uppenbara skäl är störst. Detta förhållande har givetvis sin förklaring i den omständigheten, att Härnösand kan sägas vara en speciell skolstad, vars många skolhushåll och billiga inackorderingsmöjligheter äro väl lämpade för studerande. Den lätt påvisbara stegringen av elevantalet torde helt enkelt få tillskrivas den omständigheten, att de studerande mera allmänt börjat inse fördelarna av de lugnare förhållandena i en mindre stad. Även om, såsom kommerskollegium velat göra gällande, levnadskostnaderna icke differera i sådan grad till Härnösands fördel, att de i och för sig kunna tillmätas avgörande inflytande, äger givetvis ur

sistnämnda, alltför mycket undanskjutna synpunkt Härnösandsskolan ett företräde framför motsvarande skolor i Göteborg, Stockholm och Malmö, som icke får underskattas. Härnösand är otvivelaktigt billigare än storstäderna, särskilt för eleverna, genom att — såsom navigationsskoledirektionen och stadsfullmäktige framhålla — frestelserna att slösa bort penningar där äro betydligt mindre än i en storstad. Och detta gäller i lika mån sjökaptens- och maskinistklasserna som övriga klasser vid skolan.

När sålunda, såsom framgår av ovanstående, genom 1911 års riksdagsbeslut en stark beskärning av navigationsskoleväsendet i riket för ej alltför länge sedan ägt rum, måste föreligga mycket starka skäl för en ytterligare beskärning, icke minst därför att den föreslagna beskärningen skulle innebära en topphuggning av en skola, som på omdömesgillt håll tillmättes mycket stor betydelse. Indragningen av de ifrågavarande klasserna vid Härnösandsskolan omöjliggör för dess elever i de lägre klasserna att fortsätta sin vidareutbildning vid skolan, vilket kan tänkas få menlig inverkan på elevfrekvensen för skolan i sin helhet. Granskar man elevfrekvensen vid skolan, finner man, att denna icke motiverar indragning av de högsta klasserna.

Det är nämligen ett ofrånkomligt faktum, att elevfrekvensen vid navigationsskolan i Härnösand under det senaste årtiondet varit i stigande. Under femårsperioden 1915—1916 till 1919—1920 åtnjöt 253 elever undervisning vid skolan. Under den följande femårsperioden 1920—1921 till 1924—1925 var antalet 324. Medeltalet per år har sålunda ökats från 50 under förstnämnda period till 64 under sistnämnda.

Enligt av oss inhämtade uppgifter för innevarande läsår studera vid skolan 84 elever, ett antal som högst avsevärt överstiger de här angivna medeltalen.

Går man så över till en granskning av elevfrekvensen i sjökaptensklassen, möter oss samma förhållande, blott skärpt såtillvida att elevfrekvensen från sydligare delar av landet visar tendens att med åren ökas. Under den förra av de förut nämnda femårsperioderna studerade i sjökaptensklassen 27 elever, varav 13 hade hemort i sydligare trakter, och under den senare perioden 55 elever, därav 37 från sydligare trakter, d. v. s. från mellersta eller södra Sverige.

Den tendens, som kommer till synes i dessa siffror, vilka återfinnas i kommerskollegii utredning, markeras än kraftigare, om hänsyn vidare tages till elevfrekvensen under innevarande läsår. Vi finna sålunda, att till sjökaptensklassen anmält sig 20 elever. Den rymmer emellertid blott 18.

Motsvarande siffror från förstmaskinistklassen äro icke lika gynnsamma, men en tendens till stegring av elevfrekvensen kan likvisst även här konstateras. Under den första av här ifrågavarande femårsperioder studerade i denna klass 27 elever, därav nio från sydligare trakter, och under den senare perioden 36, därav 17 från sydligare trakter. Klassen är avsedd för 20 elever. Till innevarande läsår ha åtta anmält sig och blivit antagna. Det förtjänar emellertid påpekas, att de nuvarande förhållandena inom maskinistyrket te

sig i viss mån ogynnsamma, vilket givetvis inverkar på frekvensen. All sannolikhet talar emellertid för, att elevfrekvensen även i maskinistklassen kommer att stiga, när mera stabiliserade förhållanden inträda. Slutligen bör bemärkas, att vid handelsflottan råder en påtaglig brist av maskinbefäl, och från den synpunkten måste det synas förkastligt att minska utbildningsmöjligheterna.

Den föreslagna indragningen av ifrågavarande klasserna vid navigations-skolan i Härnösand torde sålunda icke kunna motiveras av tynande tillgång på elever. Skolan som helhet är väl besatt, och det ligger ett mycket stort värde uti att den är fullständig. Det är, såsom påvisats, icke blott ett norrlandsintresse, att skolan bibehålles i sin nuvarande omfattning, utan av betydelse även för mellersta och södra Sverige. Men därtill kommer en omständighet, som torde vara av sådan art, att den bör beaktas av riksdagen, och vi tillåta oss därför att något beröra den, ehuru stadsfullmäktige i Härnösand redan gjort påpekande härom till kommerskollegium.

De av stadsfullmäktige i Härnösand upplåtna lokalerna för navigationsskolan motsvara otvivelaktigt de högsta anspråk, som kunna ställas på dylika lokaler. Skolan disponerar en förstklassig, högt belägen byggnad i två våningar med torn jämte flygelbyggnad, inrymmande maskinrum. Byggnaderna äro taxeringsvärderade till 50,000 kronor och åsatta ett brandförsäkringsvärde av 117,400 kronor. År 1912 verkställdes omfattande ändrings- och inredningsarbeten i skolan enligt av marinförvaltningen godkända ritningar. För dessa arbeten har staden utgivit över 19,000 kronor och sedermera för skilda arbeten för skolan ytterligare över 22,000 kronor. Vidare bör anmärkas, att skolan till sitt förfogande äger utmärkt undervisningsmateriel. Det är mer än sannolikt, att staden, om de föreslagna indragningarna komma till stånd, icke vidare är villig att ikläda sig de skyldigheter, som för närvarande åligga densamma beträffande tillhandahållande av nödiga undervisnings- och ekonomilokaler samt bostad åt föreståndaren. Den omedelbara besparingen av 3,600 kronor (6,400 kronor gå ju på indragningsstat), som skulle göras genom indragningen, skulle sålunda vid detta förhållande komma att bytas i direkt ökade utgifter för staten. Indrages skolan, har staden förklarat att den kommer att framställa ersättningsanspråk, vilket staden framhållit i sin skrivelse till kommerskollegium.

Slutligen tillåta vi oss pointera, att det är med stor tvekan, som kommerskollegium icke motsatt sig förslaget om indragning av sjökaptensklassen vid navigationsskolan i Härnösand. Vad beträffar förstemaskinistklassen anser visserligen kollegium, att denna kan indragas, men framhåller likväl, att föreliggande utredning visar, "att även beträffande förstemaskinistklasserna intresset av undervisningsmöjligheternas närbelägenhet gör sig gällande". Denna reservation synes oss vara att noga beakta, då den visar, att kommerskollegium icke är på långt när så bestämt i sitt krav på indragning som statsrådet och chefen för handelsdepartementet synes vara.

På grund av vad sålunda anförts, få vi vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att indragningen av sjökaptensklassen och förstemaskinistklassen vid navigationsskolan i Härnösand icke skall äga rum.

Stockholm den 22 januari 1926.

E. A. Enhörning.

L. Tjällgren.

Ivar Österström.